

Çizelge 62. Dünya Tuz Üretimi (Bin mt)

Ülke	1982	1983	1984	1985	1986
ABD	34,391	31,393	35,612	36,380	33,296
Çin	16,384	16,130	16,284	14,446	17,300
SSCB'	15,800	16,200	16,500	16,100	16,100
B. Almanya	11,749	10,868	12,212	13,070	11,158
Kanada	7,940	8,602	10,235	10,085	11,088
Hindistan	7,042	7,013	7,728	9,878	9,983
Fransa	6,703	6,951	7,149	7,113	7,083
ingiltere	7,637	6,311	7,126	7,146	7,076
Meksika	5,561	5,703	6,167	6,467	6,532
Avusturya	4,811	5,170	5,695	6,200	6,200
Romanya	4,756	4,596	4,874	5,019	4,990
Polonya	3,856	3,630	4,711	4,865	4,900
italya	4,463	4,189	3,978	3,746	4,030
Hollanda	3,191	3,124	3,674	4,154	3,763
Brezilya	3,724	4,187	4,527	4,729	3,538
DAlmanya	3,115	3,126	3,133	3,138	3,133
ispanya	3,289	3,158	3,389	3,240	3,100
Japonya	966	921	955	1,200	1,370
Türkiye	1,314	1,261	1,290	1,066	1,180
Toplam	146,692	142,533	155,239	158,042	155,820
Diğer	17,573	16,588	17,304	15,743	18,561
Genel Toplam	164,265	159,121	172,543	173,785	174,381

Kaynak: Minerals Yearbook, 1986

2.10.4. Beklenen Gelişmeler

Asya ülkelerinde önümüzdeki yıllarda, fosfat tüketiminde önemli artışlar beklendiği belirtilmektedir. Bu nedenle, bu bölgeye yakın olan fosfat üreticisi ülkelerin daha şimdiden üretim kapasitelerini önemli oranda artıracak yeni yatırımlara giriştikleri rapor edilmektedir. Aynı şekilde tüketim artışı beklenen bir diğer bölgenin de, Latin Amerika olduğu belirtilmektedir.

2.11. GÜMÜŞ

2.11.1. Rezerv

Dünya gümüş rezervleri Çizelge 63'de verilmiştir.

2.11.2. Üretim

1987 yılı gümüş fiyatlarında ve üretiminde artışların kaydedildiği bir yıl olmuştur.

Çizelge 63. Dünya Gümüş Rezervleri (Milyon tr ons)

Ülke	Rezerv	Rezerv+ Pol:ansiyel
ABD	920	1,800
Kanada	1,160	1,400
Meksika	1,370	1,400
Peru	680	950
Diğer Piyasa Ekonomili Ülkeler	1,900	3,200
SSCB	1,400	1,600
Diğer Mürkezi Planlı Ülkeler	400	400
Dünya Toplamı	7,830	10,800

Kaynak: Mineral Commodity Summaries, 1988

1987 yılı dünya gümüş madeni üretimi yaklaşık 428 milyon onsdur. 1988 yılı üretiminin de 1987 yılı üretimi düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Düzensiz seyreden fiyatlar, 1988 yılının başında 7 \$/ons olarak gerçekleşmiştir. Bu fiyat, 1987 kapanış fiyatının devamıdır. Düşük fiyatlar nedeniyle, ikincil kaynak gümüş üretimleri çok sınırlı kalmaktadır. 1987'de Batı Bloku'nda 2948 tonluk bir ikincil üretim yapıldığı rapor edilmektedir. Tahminlere göre ikincil kaynak üretimi 1988'de 109 milyon ons olacaktır.

Çizelge 64'de dünya gümüş madeni üretimi verilmektedir.

Çizelge 64. Dünya Gümüş Üretimi
(Milyon tr ons)

Ülke	1986	1987
ABD	34.2	38.0
Kanada	39.2	40.0
Meksika	75.2	75.0
Peru	61.9	62.0
Diğer Piyasa Ekonomili Ülkeler	121.5	125.0
SSCB	48.2	48.0
Diğer Merkezi Planlı Ülkeler	39.6	40.0
Dünya Toplamı	419.8	428.0

Kaynak: Mineral Commodity Summaries, 1988

2.11.2.1. Kapasite

Çizelge 65'de gümüş üretim kapasiteleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2.11.3. Tüketim

1987 yılı gümüş tüketiminde, bir önceki yıla göre önemli bir değişiklik olmamıştır. En büyük gümüş tüketimi yine fotoğraf filmi ve kağıdı yapımında olup, toplam tüketimin yaklaşık % 45'i bu alanda yapılmaktadır. Elektrik ve elektronik sektörü ise, yaklaşık % 22-25'lik pay ile tüketimde ikinci sırayı almaktadır. Üçüncü sırayı % 6 ile gümüş eşya yapımı almaktadır. Madeni para yapımı ise yine önemli tüketim alanlarından biridir. Diğer alanların başında bu-

Çizelge 65. Dünya Gümüş Üretim Kapasitesi
(Milyon tr ons, Gümüş)

Ülke	1983	1984	1990'
K. Amerika			
ABD			
Maden	55	55	60
Rafineri	160	160	165
Diğer K. Amerika			
Maden	135	135	155
Rafineri	110	110	110
Toplam K. Amerika			
Maden	190	190	215
Rafineri	270	270	275
G. Amerika			
Maden	85	85	90
Rafineri	40	40	45
Avrupa			
Maden	120	120	120
Rafineri	100	100	100
Afrika			
Maden	20	20	20
Rafineri	10	10	10
Asya			
Maden	33	33	45
Rafineri	70	70	70
Okyanusya			
Maden	42	42	50
Rafineri	10	10	10
Dünya Toplamı			
Maden	490	490	530
Rafineri	500	500	510

Kaynak : Minerals Facts and Problems, 1985

jiteri ve alışımalar gelmektedir. Çizelge 66'da Batı Bloku'nun gümüş tüketimi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Batı Bloku'nun gümüş arz-talep dengesi ise Çizelge 67'de verilmektedir.

Çizelge 66. Gümüş Tüketimi,
(Milyon tr ons)

	1985	1986	1987t	1988t
Endüstriyel Kullanım				
ABD	119	128	131	132
Japonya	79	80	84	85
B. Avrupa (')	85	84	87	90
Hindistan	26	24	23	22
Diğerleri	66	65	67	67
Ara Toplam	375	381	392	396
Bozuk Para	10	23	22	20
Toplam Tüketim	385	404	414	416

1: İlk Dört Büyük Ülke

Kaynak : EMJ, Nisan 1988

Çizelge 67. Batı Bloku Gümüş
Arz/Talep Dengesi
(Milyon tr ons)

	Arz	Talep	Fark	FiyatS
1970-79 ortalama	423	440	(17)	4.23
1980	486	368	118	20.65
1981	442	346	96	10.53
1982	437	362	75	7.95
1983	476	367	109	11.43
1984	449	373	76	8.15
1985	440	395	55	6.14
1986	422	404	18	5.49
1987	436	414	22	7.01
1988	443	416	27	?

Kaynak : EMJ, Nisan 1988

2.11.3.1. Fiyatlar

Mart 1985'de piyasada hakim olan görüş, düşük gümüş fiyatlarının bir kaç sene daha devam edeceği şeklindeydi. Gerçekten, 1985'de fiyatlar 5.52 \$/ons ile 6.83 \$/ons arasında, 1986'da ise 4.83—6.35 \$/ons arasında değişmiş ve bu gümüş spekülasyoncularını hayal kırıklığına uğratmıştır. 1987 yılı, gümüş için sönük, sessiz bir yıl olabilir diye başlamıştır. 1987'nin ilk dört

ayında fiyatlar 5.38—6.35 \$ arasında değişmiştir. Mart ayı sonunda fiyatlardaki ilk yükselme belirtileri alınmıştır. Fiyatlar bir hafta sonra, doların değer düşüklüğü nedeniyle 6.20 \$/onsa yükselmiş, arkasından gümüş fiyatlarının hızla artış göstereceği yolunda haberler, yorumlar başlamıştır. Bu durum, yangına benzinle gitmekten farksızdı. Sonuçta, gümüş fiyatları aniden 7 \$'ı geçmiş ve 9 \$'a yükselmiş ve, gümüş yine spekülatörlerin gözdesi olmaya başlamıştır. 23 Nisan'da fiyatlar, 8.90 \$'la kapanmış, bir gün sonra ise 9.66 \$'a yükselmiştir. Ancak 27 nisan pazartesi gümüş için yılın önemli günlerinden biriydi. Piyasanın açılışı oldukça yüksek olmuş, spot alımlar 11.25 \$'a yükselmiştir. Ardından ABD Dolarının müthiş bir darbe yemeyle fiyatlar da 7.20 \$'a düşmüş ve sonunda piyasa 7.80 \$'la kapanmıştır. Mayıs 18'de fiyatlar 9.53 \$ olarak gerçekleşmiştir. 26 Mayıs'ta ise fiyat 7.50 \$ olmuştur. Haziran'dan Eylül ortasına kadar piyasa çalkantılı geçmiştir. Fiyatlar Ağustos'ta 9 \$'a yükselmiş, bir hafta içinde yeniden 7.50 \$'a düşmüştür. Sonra kara pazartesi gelmiş, o gün gümüş fiyatları uzun süre 8.50 \$'da kalmışsa da bir gün sonra kapanışta 7.21 \$'a düşmüştür. Sonuçta yıl ortalaması 6.20-7.30 \$ arasında gerçekleşmiştir. Çizelge 68'de spot piyasasındaki gümüş fiyatları verilmiştir.

Çizelge 68. Spot Piyasası Gümüş Fiyatları

Para Birimi	31 Aralık 1987	31 Aralık 1986	% Değişim
ABD Dolan	6.68	5.40	+23.7
B.Almanya Markı	10.49	10.38	+1.1
ingiliz Sterlini	3.54	3.64	-2.7
isviçre Frankı	8.49	8.68	-2.2
Japon Yeni	808.91	853.22	-5.2

Kaynak : EMJ, Nisan 1988

2.11.3.2. Stoklar

New York Commodity Exchange (COMEX), Chicago Board of Trade (CBOT) ve Londra Metal Exchange (LME)'nin gümüş stokları Çizelge 69'da verilmiştir.

Çizelge 69. Yıl Sonu Gümüş Stokları
(Milyon tr ons)

	1985	1986	1987
Commodity Exchange	155.2	145.4	156.3
Chicago Board of Trade	17.8	16.7	12.6
London Metal Exchange	50.9	23.3	19.9
Toplam	223.9	185.4	188.8

Kaynak : EMJ, Nisan 1988

2.11.4.3. Beklenen Gelişmeler

Washington'daki Silver Institute'm tahmini-ne göre 1990 yılında Batı Bloku'nun gümüş üretiminin 434 milyon ons olması beklenmektedir. Gümüş arz ve talep durumları incelendiğinde yakın gelecekte, gümüş fiyatlarında önemli bir artış olmayacağı tahmin edilmektedir. Gümüş piyasasında spekülâtörler önemli rol oynamakta, hatta piyasayı büyük ölçüde etkileyebilmektedirler. Bu nedenle, tahminler ve beklentiler fiyatların artırılıp, azaltılmasında rol oynamaktadır. 1987 yılı, bu açıdan örnek bir yıl olarak verilebilir.

Dünyanın politik ve finansal problemleri devam etmektedir. Örneğin ABD'nin bütçe ve ticaret açıkları, enflasyon/deflasyondaki eğilimler ve para değerlerindeki değişiklikler, dünya ticaretini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir.

2.12. KÖMÜR

2.12.1. Rezerv

Dünya kömür rezervleri, Dünya Enerji Kongresi tarafından 1986 yılında değerlendirilerek belirlenmiştir. Dünya kömür rezervleri, antrasit ve taşkömürü (bitümlü kömürler), yarı taşkömürü (alt bitümlü kömürler) ve linyit olarak sınıflandırılmış ve buna göre aşağıdaki çizelgede Dünya görünür kömür rezervleri ülkelere göre verilmiştir. Bu çizelgeden de görüleceği gibi Dünya kömür rezervlerinin büyük bir bölümü ABD, SSCB, Çin, Avustralya, Batı Almanya, Güney Afrika ve Polonya'da bulunmaktadır.

2.12.2. Üretim

1986 yılında Dünya'da 3,255 milyon ton taşkömürü üretilmiştir. Bu değer 1982 yılına gö-

Çizelge 70. Dünya Kömür Rezervleri
(Milyon ton)

Ulke	Antrasit+ Bitümlü Kömürler	Alt Bitümlü Kömürler	Linyit
Avusturalya	48,540	2,986	39,300
Avusturya	1		177
Belçika	715		
Botsvana	7,000		
Kanada	4,903	1,280	2,839
Çin	610,600		126,500
Kolombiya	2,025	47	1
Çekoslovakya	5,750		7,220
Fransa	906	160	
D. Almanya			47,000
B. Almanya	44,000		55,000
ingiltere			400
Yunanistan			5,312
Hindistan	26,331		1,581
Japonya	8,479		175
Meksika	1,597	804	
Yeni Zelanda	36	356	1,634
Polonya	63,000		13,200
Güney Afrika	115,530		
İspanya	949	464	315
Dünya Toplamı	940,362	6,097	300,654

Kaynak : World Energy Conference, 1986

re 356 milyon ton bir fazlalık göstermekte ve % 12'lik bir üretim artışına karşılık gelmektedir. Tüm kıtalarda taşkömür üretimi anılan dönemde artmasına karşılık Batı Avrupa'da üretimde azalma olmuştur.

Taşkömürü üretimindeki bu yavaş artışın bir nedeni de gelişen açık işletmecilik olanakları ile derin kömür madenciliğinin rekabet edememesi ve derin işletmelerin giderek kapanmasından kaynaklanmaktadır. 1950 yılında dünya taşkömür üretiminin % 15'i açık işletmelerden karşılanır iken 1986 yılında toplam üretimin % 45'i açık işletmelerden karşılanmaktadır. Alt bitümlü kömürlerde ve linyitlerde ise açık işletmecilik daha da yaygın olup sırası ile % 85 ve % 95 oranında üretim, açık işletme ile karşılanmıştır.

International Iron and Steel Institute'un bir